

BACHELOROPPGAVE

Involvering av bærekraftig friluftsliv i videregående opplæring.

- En kvalitativ undersøkelse av læreres forståelse av bærekraftig friluftsliv og hvordan de benytter tema i undervisningen.

Involvement of sustainable friluftsliv in the high school curriculum.

100 - Ane Oline Gorseth

118 - Gerhard B. Sørensen-Fuglem

Fakultetet for lærerutdanning, kultur og idrett (FL)

ID3-322 Friluftsliv

Veileder: Thor Espen Fugelsøy

11.12.2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Mot slutten av denne oppgaven sitter vi igjen med masse følelser. Denne prosessen har vært utrolig lærerik, både det å skrive en slik akademisk tekst, men også det å jobbe sammen på et større prosjekt.

Oppgaven og temaet har satt dype spor i oss, for som de friluftsfolkene vi er ser vi på oss selv og lurer på hva vi skal med så mye friluftslivsutstyr når verden sliter med å puste. I den anledning vil vi takke alle medstudenter for lange trivelige lunsjer i ellers lange dager, hvor ski, utstyr og oppgraderinger har vært et hyppige temaer før en kommende skisesong.

Vi vil videre rette en stor takk til vår veileder, Thor Espen som har gitt god veiledning i en travel periode. Vi vil også takke informantene våre som har stilt opp på intervjuer og gjort denne oppgaven mulig å skriv.

God lesing.

Innhold

Forord	1
Sammendrag	4
Abstract.....	5
Innledning	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Utfordrende forhold til tidligere forskning og litteratur.....	7
1.3 Begrepsavklaring.....	8
1.4 Presentasjon av problemstilling	8
2. Teori.....	9
2.1 Friluftsliv	9
2.2 Friluftslivshistorie	9
2.3 Friluftsliv og ferdselskultur.....	10
2.4 Bærekraftig utvikling.....	11
2.5 Bærekraftig friluftsliv synonymt med miljøvennlig friluftsliv	12
2.6 Friluftsliv i skole og utdanning	13
2.7 Læreplan	14
3 METODE	16
3.1 Innledning	16
3.2 Valg av metode	16
3.3 Utvalg	16
3.4 Intervju og intervjuguide	17
3.5 Transkribering og analyse.....	18
3.6 Validitet og reliabilitet.....	18
3.7 Etske vurderinger	19
4 Resultat og diskusjon	20
4.1 Forståelsen av et bærekraftig friluftsliv	20
4.2 Hvordan oppfatter og jobber friluftslivlærere ut ifra læreplan?.....	25

3 Metodiske svakheter.....	28
5 konklusjon	30
6. Litteraturliste	31
7 Vedlegg.....	36
7.1 INTERVJUGUIDE	36
7.2 Samtykkeerklæring.....	37
7.3 Vurdering, NSD	41

Sammendrag

Den økende populariteten rundt friluftsliv Norge setter press på naturen og dens evne til å være i balanse slik at kommende generasjoner kan oppleve den samme naturen (Mytting og Bischoff 2014, s.14). For at bevisstheten rundt denne problematikken skal få fotfeste hos folk er det naturlig å se på hvordan utdanningen foregår på temaet. Vi ville se nærmere på hvordan oppfattelsen og gjennomføringen var hos lærere. Vi valgte derfor å intervju fire friluftslivlærere for å forstå hvordan de oppfattet bærekraftig friluftsliv og hvordan de jobbet for å belyse temaet hos sine elever. Oppgaven er derfor basert på hva de har formidlet under intervjuene om hvordan de oppfatter og jobber med bærekraftig friluftsliv i undervisningen.

For å få fram ulike tanker, erfaringer og syn, valgte vi å bruke kvalitativ metodikk. Det ble gjennomført individuelle intervju, for å få fram den enkeltes tanker og fortolkninger på en tydelig måte, upåvirket av andre (Skilbrei. 2019, s.66-67). Vi brukte semistrukturert intervjuguide for å kunne følge opp interessante temaer som dukket opp underveis

Svarene vi fikk fra intervjuene ble diskutert og analysert opp mot teorien. Undersøkelsen viser at barndom og utdanning har en stor påvirkningskraft på hvordan de forstår begrepet og legger opp sin undervisning. Vi ser også et økende ønske hos informantene om å rette undervisningen mot å være enda mer bærekraftig.

På bakgrunn av våre funn kom vi fram til at informantene har en forståelse for begrepet bærekraftig friluftsliv som samsvarer med teorien (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10; Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987 s. 42). Vi tolket resultatene dit hen at deres fokus er rettet mot sporløs ferdsel, transport og læren om å ivareta, reparere og vedlikeholde. Vår konklusjon ble derfor at friluftslivlærere oppfatter bærekraftig friluftsliv ganske likt og i tråd med regjeringen og Brundtland-kommisjonens definisjoner (Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987 S. 42; St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10), og jobber med tematikken både praktisk og teoretisk for å skape mest mulig dybdelæring hos elevene.

Nøkkelord: Friluftsliv, Bærekraft, Bærekraftig friluftsliv, Læreplan,

Abstract

The growing popularity around outdoor life in Norway puts pressure on nature and its ability to be in balance so that future generations can experience the same nature (Mytting and Bischoff 2014, p.14). In order for the awareness of this issue to gain a foothold in people, it is natural to look at how education takes place on the topic. We wanted to take a closer look at how teachers' perceptions and implementation were. We therefore chose to interview four outdoor life teachers to understand how they perceived sustainable outdoor life and how they worked to shed light on the topic in their students. The assignment is therefore based on what they have conveyed during the interviews about how they perceive and work with sustainable outdoor life in teaching.

To bring out different thoughts, experiences and views, we chose to use qualitative methodology. Individual interviews were conducted, in order to present the individual's thoughts and interpretations in a clear way, unaffected by others (Skilbrei. 2019, p.66-67). We used a semi-structured interview guide to be able to follow up on interesting topics that came up along the way

The answers we received from the interviews were discussed and analyzed against the theory. The survey shows that childhood and education have a great influence on how they understand the concept and set up their teaching. We also see a growing desire among the informants to direct the teaching towards being even more sustainable.

Based on our findings, we concluded that the informants have an understanding of the concept of sustainable outdoor life that corresponds with the theory (Report to the Storting no. 18, (2015-2016), p.10; World Commission for Environment and Development, 1987 p. 42). We interpreted the results to mean that their focus is on trackless traffic, transport and the doctrine of taking care of, repairing and maintaining. Our conclusion was therefore that outdoor life teachers perceive sustainable outdoor life quite similarly and in line with the government and the Brundtland Commission's definitions (World Commission for Environment and

Development, 1987 p. 42; St.meld.nr. 18, (2015-2016), p.10), and works with the topic both practically and theoretically to create as much in-depth learning as possible for the students.

Keywords: Friluftsliv, Sustainability, Sustainability development, Curriculum

Innledning

1.1 Bakgrunn

Faarlund (2015, s. 11) hevder at begeistringen for friluftsliv i Norge er enestående, og regjeringen skriver at friluftsliv er en viktig del av den norske kulturarven (st.meld.nr.18. (2015-2016) s.10-11). Man kan se dette i sammenheng med at friluftsliv i Norge har sterke historiske røtter og blir av flere (Mytting og Bischoff, 2018; Tordsson, 2014, s.160) trukket fram som en viktig faktor i den nasjonale identitet. Gjennom tidene har friluftslivet blitt bærer av en rekke holdninger, ideologier og legitimeringer som har sin opprinnelse i ulike problemstillinger opp gjennom de ulike periodene i samfunnet (Tordsson, 2014, s.160). Ifølge Miljøstatus (2020) er i alt 86% av befolkningen svært eller ganske interessert i friluftsliv i dag. Hittil har 6 regjeringer brukt både tid og penger på å gi uttrykk for hva de vil utrette med friluftslivet i Norge (Faarlund, 2015, s. 16). Friluftsliv er også en viktig del av folkehelsearbeidet og regjeringen jobber for at friluftsliv brukes enda mer i det helsefremmende og forebyggende arbeidet (St.meld.nr.18, (2015-2016), s.7). Med dette kan man si at friluftsliv kan sees på som en handling mange bedriver i Norge og det er derfor en adferd som i stor grad kan påvirke miljøet (Høyem, 2008, s.633).

Vi ser at fokuset på bærekraft har økt mye de siste tiårene, både nasjonalt og internasjonalt. Likevel fører blant annet mye reising og utstyrskjøp til at friluftslivet ikke nødvendigvis er bærekraftig (Dannevig og Aall, 2018, s.81). For å få et mer bærekraftig friluftsliv må samfunnsborgere med handlingskompetanse ha en aktiv deltakelse. En måte å få til dette på vil være å integrere bærekraftig utvikling i utdanningssystemet (Scheie og Korsager, 2015). Dette ble satt i kraft august 2020 da det kom en ny læreplan med bærekraftig utvikling som en overordnet del. Det fikk oss til å lure på hvilke tanker friluftsliv lærerne hadde rundt temaet bærekraftig friluftsliv og hvordan de gjennomfører dette i undervisningen. Er dette noe de bevisst legger vekt på eller ikke.

1.2 Utfordrende forhold til tidligere forskning og litteratur

Selve temaet bærekraftig utvikling er ikke nytt, og det finnes mye forskning på dette området. Vi vil ta for oss den nye læreplanen, denne er ny i 2020 og er derfor ikke forsket så mye på. Dette har gjort det mer utfordrende å finne relevant forskning og litteratur. Vi har brukt

Tordsson (2014), Mytting og Bischoff (2014, 2018) og for å belyse friluftslivets historie i Norge og flere aspekter rundt friluftsliv generelt. For å beskrive hva som inngår i begrepet bærekraft og bærekraftig utvikling har vi brukt Brundtland-kommisjonen (Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987) og De Forente Nasjoner (FN) (De Forente Nasjoner, 2020). Høyem (2008) har vi brukt for å belyse hva som inngår i miljøvennlig friluftsliv, dette kan sees i sammenheng med bærekraftig friluftsliv. Videre brukte vi Ismen (2020) for å utforske læreplanteorier.

1.3 Begrepsavklaring

Friluftslivlærer menes i denne teksten som en lærer som jobber med friluftsliv på videregående skole

Bærekraftig utvikling sees på i denne teksten med fokus på klima og- miljø, spesielt rettet mot miljøvennlig friluftsliv

1.4 Presentasjon av problemstilling

Vi ønsker å se nærmere på hvilke tanker og holdninger friluftslivlærere har om bærekraftig friluftsliv og hvordan de vektlegger og gjennomfører dette temaet i undervisningen. Det vil også være interessant å se på om det er en økt bevissthet rundt dette etter den nye læreplanen har tredd i kraft.

Problemstillingen ble som følger:

Hvordan oppfatter og jobber friluftslivlærer med bærekraftig friluftsliv i undervisningen på videregående .

2. Teori

I dette kapittelet skal vi ta for oss teori som belyser temaet. Vi vil først gjøre rede for friluftsliv som begrep, det historiske bakteppet til friluftsliv og friluftsliv og ferdselskultur. Videre vil vi ta for oss bærekraftbegrepet og gå litt nærmere inn på miljøvennlig friluftsliv. Deretter vil vi ta for oss friluftsliv i skole og utdanning og læreplanene LK06 og LK20 og belyse de gjennom Goodlads læreplanteori.

2.1 Friluftsliv

Friluftsliv er et sammensatt begrep som kan sees fra mange perspektiver. For eksempel er friluftsliv sett på som tradisjon, naturvennlig ferdsel og ansvarsfull bruk av naturen, med naturopplevelser som hovedmål. Man kan også se på friluftsliv som en bred folkelig aktivitet og som en pedagogisk arbeidsform (Mytting og Bischoff, 2014, s. 47). Regjeringen har definert friluftsliv på følgende måte: “friluftsliv er opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelser” (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10). Mens Faarlund (2003, s.11) har en mer tilnærming til forståelsen av hva friluftsliv er, og det kommer an på øynene som ser. Mytting og Bischoff (2014, s.44) mener vi kan se på friluftslivets utvikling gjennom tre tradisjoner som griper inn i hverandre:

1. Verdier og handlingsmønstrene vi tar med oss fra det tradisjonelle friluftslivet som jakt og fiske, fangst og sanking. Også måtene de ferdes på i naturen.
2. De verdier og handlingsmønstre vi tilegner oss med bakgrunn i industrialiseringen og romantikkens natursyn. Der lyst og naturopplevelse var mål for å ferdes i naturen.
3. Er preget av den moderne livsformen, men handler mer om forholdet man får til kroppen og helsa gjennom idretten.

Alle disse tradisjonene kan man finne igjen i dag (Mytting og Bischoff, 2014, s. 45). For å forstå hvorfor friluftsliv er en så viktig del av samfunnet i dag er det nødvendig å se på historien.

2.2 Friluftslivshistorie

I den tradisjonelle levemåten, før friluftslivet som begrep ble til, var naturen et sted knyttet til arbeid for føden. Opphold i naturen ble styrt av nytte og nødvendighet (Mytting og Bischoff, 2014, s.19). Etter hvert som den tradisjonelle levemåten gikk over til den mer moderne livsstilen ble friluftslivs begrepet til. Opphold og ferdsel i naturen skjedde nå med

opplevelsesverdier som hovedmotiv (Mytting og Bischoff, 2014, s.20). Siden 1900-tallet har friluftsliv hatt en rolle i samfunnsprosjektene (Tordsson, 2014, s.161). Friluftslivet har gått fra å være den nye nasjonens identitet og en personlig dannelsesvei i det nasjonale prosjektet til å bli et sted hvor fellesskapet skulle dyrkes i mellomkrigstidens sosiale prosjekt. For arbeiderklassen ble byen et symbol på undertrykkelse, mens friluftslivet og naturen ble symbolet på frihet (Tordsson, 2014, s. 166). Videre i etterkrigstidens moderniseringsprosjekt ble Velferdssamfunnet til og naturen ble ikke bare et symbol på frihet og fred, men også som en alliert i frihetskampen (Tordsson, 2014, s.168). I Det økologiske prosjektet i 1970 - 1980 årene vokste spørsmålet om vårt forhold til naturen og vitenskapsgrenen økologi ga grunnla for en ny naturforståelse (Tordsson, 2014, s. 175). Forurensning og ødeleggelsen av naturen sammen med oppdagelsen av økologien gjorde at samfunnet og selve livsformen sto mer i fokus (Breivik, 1978). Samarbeidsgruppene for natur og miljøvern (snm) ble etablert i 1969 av en gruppe filosofer, fjellklatrere og turgåere (Naturfilosofisk seminar, 2019, s. 5). Mardøla-aksjonen var den første aksjonen SNM ledet og var en av flere aksjoner på 1970 tallet. Aksjonen gikk mot utbygging av kraftverk i vassdragene i fjellheimen mellom Nettet og Rauma (Naturfilosofisk seminar, 2019, s.5). Dette regnes som en viktig symbolhendelse for betydningen av å ta vare på urørt natur. Det ble viktig å ta vare på naturen istedenfor å bruke den opp. Man skulle leve et rikt liv med enkle midler som ikke forbruker naturen. Gjennom friluftslivet ville man utvikle et vennskap til naturen som ville hindre videre ødeleggelse av den, det ble friluftslivets oppgave å endre hele samfunnet (Tordsson, 2014, s. 176).

2.3 Friluftsliv og ferdselskultur

Det finnes mange meninger om hvordan man skal drive friluftsliv. Nils Faarlund er en sentral person i norsk friluftsliv, med sin filosofi om naturverdet og menneskeverdet. Han grunnla blant annet Høgfjellsskolen i 1967 der han har holdt utallige kurs om friluftsliv (Soldal, 2017). Faarlund kjemper for at friluftsliv skal foregå i den frie naturen, som ikke har mistet sin opprinnelighet (Faarlund, 2015, s.18). Det vil si at friluftslivet ikke er tilrettelagt eller at naturen ikke er påvirket av noe, for eksempel går man ikke ifølge han i fri natur om man bruker skiløype på skitur (Soldal, 2017). Faarlund skriver at friluftsliv i den norske tradisjonen med menneskeverdet og naturverdet i fokus er en del av løsningen på de globale problemene (Faarlund, 2015, s.16). Man kan si at han er opptatt av å drive friluftsliv på den gamle tradisjonelle måten, det enkle friluftslivet, med bare det nødvendige utstyret. Det skal være utstyr som er naturvennlig, for eksempel treski og bomullbekledning. Man skal verne om den urørte naturen og drive sporløs ferdsel når man er på tur. Sporløs ferdsel handler om

at vi må vise en ferdselskultur som ikke setter mer spor i naturen enn nødvendig. For å gjøre dette kan vi ikke bare fjerne et ungt tre som står i veien for å få den beste teltplassen eller bryte granbar ukritisk for å bygge gapahuk. Vi må ta hensyn til de andre turgåerne, som også ønsker seg et naturlandskap som ikke er nedslitt og forsøplet (Mytting og Bischoff, 2014, s.63). Man skal forbruke minst mulig og sette få spor, det man tar med ut på tur skal bringes tilbake. Sporløs ferdsel handler også om å la være å rydde vegetasjon for å lage en ny bål plass eller teltplass, heller bruke de plassene som allerede er laget (Mytting og Bischoff, 2014, s.64). På den måten unngår vi unødvendig slitasje på sårbart lavdekke. Klarer vi dette tar vi hensyn til de som lever i og av naturen, naturlandskapet og alle artene som lever i balanse med miljøet rundt seg (Mytting og Bischoff, 2014, s.63). Selv om Faarlund mener man skal drive friluftsliv med enkle midler, kan vi ikke hevde at det norske friluftslivet i dag er enkelt. Forskning viser at en økende del av ressurskonsumpsjonen til nordmenn går med til fritiden og et kostbart friluftsliv, reiser og stadig mer raffinert utstyr avsetter betydelige økologiske fotspor (Tordsson, 2014, s. 179-180). Dette viser at dagens friluftsliv ikke nødvendigvis er så bærekraftig.

2.4 Bærekraftig utvikling

Bærekraft er et begrep som har fått mange definisjoner med tiden, men det var Brundtland-kommisjonen som først omtalte begrepet i rapporten "*Vår felles framtid*" lansert i 1987. Rapporten tar for seg begrepet i et utviklingsperspektiv i den store sammenhengen med verdenssamfunnet, hvor de har funnet økonomisk utvikling, sosial utvikling og miljøvern som tre nøkkeldimensjoner. Rapporten definerer begrepet bærekraft slik "*Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov.*" (Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987 s. 42). Brundtland-kommisjonen fikk bærekraft sterkt belyst og ble på mange måter startskuddet for et verdenssamfunn med økende fokus på bærekraftig utvikling. Fra rapporten ble gitt ut i 1987 og i årene som etterfulgte dette er fokuset på nøkkeldimensjonenes forbindelse til hverandre og helheten fått mye fokus. Miljøproblemene er sterkt påvirket av de sosiale- og økonomiske dimensjoner som utviklingsproblemer og fattigdom (Straume, 2016).

De Forente Nasjoner (FN) jobber med bærekraftig utvikling og har laget bærekrafts mål som er en felles plan for hvordan verden skal bekjempe klimaendringer, ulikhet og fattigdom innen 2030 (FN, 2020). Bærekraftsmålene består av 17 mål og 169 delmål og disse skal fungere som felles retning for land, sivilsamfunn og næringsliv. FN (2020) ønsker en helhetlig undervisning om bærekraftig utvikling som viser samspillet mellom økonomiske,

miljømessige og sosiale forhold og hvordan verdens problemer henger sammen. De har delt bærekraftig utvikling inn i tre dimensjoner økonomi, sosiale forhold og miljø og klima (FN, 2019). I vår oppgave er det miljø og klima dimensjonen som er i fokus. Denne dimensjonen handler om at vi må ta vare på naturen som en fornybar ressurs for menneskene. Vi er helt avhengig av naturen for å ha et livsgrunnlag, men måten vi forbruker naturen i dag har store konsekvenser for livsgrunnlaget (FN, 2019).

Vi identifiserte et bærekrafts mål som er relevant for friluftsliv i skolen.

4.7) Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning i bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av freds- og ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling

I 2015 ble “det grønne skiftet” kåret til årets nyord, med en betydninger som “grønn økonomi”, “bærekraftig utvikling” og “sirkulær økonomi” (Statistisk sentralbyrå, 2019; Olerud, K. 2019) Det grønne skiftet går ut på at Norge skal bli et lavutslipps land innen 2050. Det vil si at Norge jobber målrettet mot at produksjon og tjenester skal være minst mulig miljøskadelig (Regjeringen, 2020)

2.5 Bærekraftig friluftsliv synonymt med miljøvennlig friluftsliv

Mytting og Bischoff (2014, s.14-15) hevder at vi i løpet av de to siste generasjonene har forurenset og brukt opp naturen og dens ressurser mer enn noen gang før, det er derfor viktig at vi driver et friluftsliv som er innenfor naturens tåleevne. Videre mener de at man gjennom friluftslivet kan få en nærhet til naturen som kan få oss til å innse at man ikke må overskride naturens tåleevne. Dannevig og Aall (2018, s.81) skriver at friluftsliv og miljøengasjement ofte blir forbundet med hverandre og mange friluftinteresserte også er over gjennomsnittet opptatt av natur og miljøvern. Dannevig, Aall og Høyem (2018, s.84; 2008, s.629-630) skriver at det kan virke som om folk tenker at friluftslivet i seg selv er miljøvennlig, noe som ikke er tilfellet. Det kan derfor være at friluftslivsutøvere ikke har reflektert rundt hva det innebærer å drive et miljøvennlig friluftsliv. Det er flere aspekter rundt selve turen som for eksempel transport og utstyr som kan ha en innvirkning på om friluftslivet er bærekraftig eller ikke. Høyem (2008, s.629) tar for seg begrepet miljøvennlig friluftsliv og beskriver dette som miljørelevant adferd ved utøvelse av friluftsliv. Hun mener det er en manglende forståelse av

begrepet “miljøvennlig friluftsliv” og hun har derfor forsøkt å forklare og avgrense dette begrepet (Høyem, 2008, s.629). Hun skiller mellom fire hovedtyper og disse er miljøvennlig forbruk, miljøengasjement, avfallsreducerende adferd og miljøvennlig transportadferd (Høyem, 2008, s. 634). Miljøvennlig forbruk handler om å prøve å ha en fornuftig og enkel livsstil, for eksempel gjenbruk av klær, spare strøm og vann og velge produkter som ikke er miljøskadelige. Utøvelsen av friluftsliv skal ikke overskride grensene for forstyrrelse av dyreliv samt for skade av vegetasjon og jordsmonn (Høyem, 2008, s.634). Miljøengasjement handler om å blant annet prøve å påvirke venner og familie til mer miljøvennlig atferd og formidle verdier. Innen friluftsliv skal man vise omsorg for naturen og fungere som en rollemodell for andre friluftslivsutøvere. Avfallsreducerende atferd handler om å resirkulere og kompostere avfallet man har. I utøvingen av friluftsliv skal man ikke forsøple eller forurense på andre måter (Høyem, 2008, s.634). Miljøvennlig transport atferd handler om at man skal ta miljøhensyn når det kommer til transport og da for eksempel prioritere sykkel eller kollektivtransport fremfor bil og velger å bruke nærområdet når man skal på tur. Høyem (2008, s.634-635) mener at for å påvirke folk til å bedrive mer miljøvennlig friluftsliv kan man begynne med det organiserte friluftslivet og de som arbeider med friluftsliv. En som leder en gruppe på tur, vil i stor grad kunne påvirke hvordan gruppa opplever naturen og hva de vil mene er riktig bruk av naturen. Lederen for turen kan bevisstgjøre gruppa på eget forhold til natur og hvordan miljøorientering han har. Gjennom å bevisstgjøre hvordan friluftslivet kan være miljøvennlig, vil man i større grad kunne arbeide for å få til akkurat det både i praksis og i forvaltningen (Høyem, 2008, s.636).

2.6 Friluftsliv i skole og utdanning

Friluftslivet var i hovedsak en uorganisert aktivitet frem til etter andre verdenskrig, man lærte seg de nødvendige kunnskapene gjennom familie venner og søndagsturer (Mytting og Bischoff, 2018, s. 34). De første tegnene til friluftsliv innenfor skoleverket finner vi som en del av leirskolene, helt fra 1930 årene finnes det fortellinger om dette. Friluftsliv som begrep ble for første gang fremhevet i norske læreplaner i Mønsterplanen fra 1974, men bruk av natur, og å bygge friluftslivs verdier, har vært betraktet som en del av skolens oppgave gjennom hele 1900-tallet (Abelsen og Leirhaug, 2017, s.19). Friluftsliv er fortsatt en del av kroppsøvingsfaget i læreplanene (Mytting og Bischoff, 2018, s. 35). Med økende friluftslivsaktivitet i skolen ble det også behov for formell utdanning på området (Mytting og Bischoff, 2018, s. 36). Dermed ble friluftsliv et høgskolefag og senere ble friluftsliv også en del av faget kroppsøving på lærerutdanningsinstitusjoner. Det var også en oppblomstring av

folkehøyskoler med friluftslivslinjer, i 1970 var det to folkehøyskoler med dette tilbudet, mens i dag er det over 80 av de som har friluftslivs tilbud (Mytting og Bischoff, 2018, s. 36). I dag er det også mulig å ta en ettårig eller treårig utdanning som veileder og instruktør i friluftsliv.

2.7 Læreplan

En læreplan er en plan utviklet (i Norge) av staten for skoler og lærerne som underviser 1-13. trinn, planen er ikke til for å vise hvordan undervisningen skal foregå, men heller hva elevene skal kunne når de er ferdig med et skoletrinn (Leirhaug og Arnesen, 2016, s. 131).

Læreplanen kan sees på som lærerne sitt rammeverk for hva elevene skal igjennom i løpet av årene fra grunnskole til videregående skole. Den sier både hva de gitte års trinnene skal gjennom av læreplanmål og kompetansemål i de forskjellige fagene og hvor mange timer de skal ha i hvert fag (Imsen, 2020, s. 278). Forholdet mellom læreplan og fag, og hva en læreplan er kan forstås på ulike måter (Imsen, 2020, s. 295). Goodlad har utviklet det som er kjent som “læreplanens fem ansikter”, denne modellen beskriver forløpet fra læreplan idé til den praktiserte utgaven som blir gjennomført i klasserommet (Imsen, 2020, s. 294). De fem stadiene av en læreplan er den ideologiske, den formelle, den oppfattede, den gjennomførte og den erfarte læreplan (Imsen, 2020, s.294). I vår oppgave blir det lagt størst vekt på den formelle, oppfattede og operasjonaliserte læreplanen, vi velger derfor ikke å gå i dybden på den ideologiske og erfarte læreplanen.

Den formelle læreplan er den Læreplanen som blir vedtatt og publisert offentlig (Imsen, 2020, s. 295). Denne planen har vært uendret siden 2006 da LK06 ble vedtatt, nå er prosessen med fagfornyelse (LK20) i gang der alle læreplanene skal endres for å gjøre de mer relevante for fremtiden (Udir, 2020, s. 2). LK20 trådte i kraft august 2020 og det er 1-9. trinn og VG1 som begynner med den (Udir, 2020). Læreplanen for friluftsliv på videregående skole inngår i kompetansemålene for kroppsøving. Kompetansemålene beskriver hva elevene skal lære innenfor de ulike temaene. Læreplanmålene går som følger:

Vg1: “Mål for opplæringen er at elevene skal kunne bruke kart og digitale verktøy på en måte som sikrer trygg ferdsel for seg selv og andre.” “Bruke lokale tradisjoner for ferdsel i naturen under vekslende årstider.”

Vg2: “Mål for opplæringen er at elevene skal kunne planlegge og gjennomføre uteaktiviteter til ulike årstider, der formålet er å ha gode naturopplevelser.” “Praktisere bærekraftig ferdsel i naturen og kunne gjennomføre friluftsliv i nærområdet.”

Vg3: “Mål for opplæringen er at elevene skal kunne planlegge og gjennomføre uteaktiviteter og friluftsliv i nærområdet.”

Videre i den formelle læreplanen har læreplanverket tre tverrfaglige temaer som berører ulike samfunnsordninger, disse er ikke egne fag, men skal inngå i andre fag som har dette som sentral del (Udir, 2020). De tre tverrfaglige temaene er folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling. I oppgaven vår er det temaet bærekraftig utvikling om er sentralt. Den overordnede delen tar for seg begrepet bærekraft og beskriver innholdet i temaet. Bærekraftig utvikling innebærer problemstillinger rundt blant annet klima og miljø, fattigdom, konflikter, likestilling, helse, fordeling av ressurser og utdanning. Udir (2020) skriver at gjennom arbeid med dette temaet skal elevene utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle miljøbevisst og etisk. Elevene skal lære om sammenhengen mellom de ulike aspektene ved bærekraftig utvikling og at det er handlingene til den enkelte som er av betydning (udir, 2020).

Den oppfattede læreplan. Imsen (2020) forklarer det slik at læreplanen er et sammensatt produkt av ulike interesser og kan bære preg av kompromisser mellom ulike standpunkter. Dette vil kunne gi rom for ulik tolkning av læreplanen og dens perspektiver (Imsen, 2020, s. 295). Disse tolkningene kan være med på å vanne ut innholdet av læreplanen, men de kan også være med å tilrettelegge for den enkelte skole og lokale forhold.

Den operasjonaliserte læreplan er det som blir gjennomførte i klasserommene dag for dag, time for time, med bakgrunn i den formelle- og oppfattede læreplan (Leirhaug og Arnesen, 2016, s. 130). Goodlad stiller spørsmål ved læreplanens betydning i undervisningen hvor han mener lærere tilegner seg et begrenset repertoar av undervisningsmetoder og holder seg til disse (Imsen, 2020, s. 296).

3 METODE

3.1 Innledning

Når det skal samles inn data til forskningsprosjekt brukes ulike metoder basert på forskningsspørsmålet og hvilken type data man vil samle inn. Begrepet metode viser til hvordan forskere går fram i forskningen, altså hvilke valg som tas (Skilbrei, 2019, s.13). I samfunnsvitenskapelig forskning skiller vi mellom kvalitativ og kvantitativ metode. I dette kapitlet vil vi gjøre rede for forskningsmetoden vi har brukt for å svare på problemstillingen.

3.2 Valg av metode

Vi har valgt kvalitativ metode for å svare på vår problemstilling. Dette er fordi vi ønsker å forfølge resonnementene til informantene på en god måte og å finne informantenes tanker rundt tilrettelegging av bærekraftig friluftsliv, noe vi tenker gjøres best med personlige intervju. Gjennom denne metoden ønsker vi å finne ut hvordan noe gjøres, oppleves, framstår, sies eller utvikles. Vi vil med det beskrive og forstå menneskers tanker og erfaringer (Brinkmann og Tanggaard, 2012, s.11).

Vi har valgt å intervju informantene individuelt. Dette vil få fram informantenes syn, fortolkninger og tanker på en tydeligere måte enn gruppeintervju. Det var også viktig i forskningen å få fram informantenes upåvirkede beskrivelser, handlinger, tanke og oppfatninger (Skilbrei, 2019, s.66-67). Til intervjuet er det viktig å velge gode og riktige informanter, for å sikre at man får svar som kan relateres til problemstillingen.

3.3 Utvalg

For å sikre faglige og teoriforankrede svar var det ønskelig å komme i kontakt med lærere med forskjellig erfaringsnivåer. Det var viktig å finne informanter som kunne bidra med den kunnskapen som trengtes, og som det var mulig å gjennomføre intervjuer med (Skilbrei, 2019, s. 121). En retningslinje for kvalitative utvalg er at antall informanter ikke bør være større enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser (Thagaard 2018, s. 59). De fire lærerne som ble intervjuet kommer fra 3 forskjellige fylker. For å forsikre oss om at svarene fra de valgte informantene ville være relevante for forskningen ble informantene valgt ut med bakgrunn i definerte kriterier. Kriteriene innebar at informantene måtte ha høyere utdanning innenfor friluftsliv og ha arbeidserfaring fra en videregående skole som praktiserte friluftsliv

som valgfag. Når kriteriene for informantene var bestemt, startet prosessen med finne disse informantene (Skilbrei, 2019, s. 124). Framgangsmåten for å finne informanter på var ved å kontakte bekjente vi visste kunne hjelpe oss, både for å intervju, men også skaffe nye informanter. Dette kalles strategisk utvalg, da vi valgte personer vi mente hadde bestemte kunnskaper og erfaringer (Dalland, 2017, s.74). Informantenes er anonymisert og referert til ved hjelp av pseudonymer.

3.4 Intervju og intervjuguide

Før intervjuprosessen søkte vi til Norsk senter for forskningsdata (NSD), hvor søknaden ble behandlet og godkjent. På grunn av samfunnssituasjonen med covid-19 ble alle intervjuene gjennomført over videokonferanse tjenesten zoom. Begge forskerne var til stede under alle intervju, men kun en pratet og var synlig for informanten under intervjuet, informanten var klar over at begge var til stede. Mot slutten av intervjuet ville den passive parten under intervjuet kunne stille spørsmål som den hadde notert underveis. Intervjuene ble tatt opp med båndopptaker og telefon for å sikre nøyaktig transkribering.

Intervjuene var semistrukturerte, noe som ga oss frihet til å kunne stille oppfølgingsspørsmål underveis om det skulle bli aktuelt. Intervjuformen baserer seg på konkrete tema og intervju spørsmål som utgangspunkt, men ga også muligheten til å følge opp momenter eller interessante temaer som dukket opp underveis som ikke var med i guiden (Krumsvik 2015, s. 125).

Intervjuguiden vår var bygget opp med innledende spørsmål som var enkle og nøytrale for å “varme opp” informanten og skape en trygghetsfølelse, for deretter å følge opp med tema spesifikke spørsmål. Videre i intervjuet snevret vi inn spørsmålene til mer spesifikke og konkrete spørsmål. Når intervjuguiden var ferdig utførte vi et pilotintervju, både for å sjekke at spørsmålene fungerte og for å øve oss på å intervju. Etter pilot intervjuet valgte vi å ikke endre på intervjuguiden da vi følte vi fikk svar på det vi trengte.

3.5 Transkribering og analyse

Transkripsjon handler om å få “tale om til tekst” (Krumsvik, 2015, s.131). Etter intervjuene transkriberte og analyserte vi det som ble sagt. En utfordring med transkriberingen vil være å fange noe av innholdet, for eksempel kroppsspråk, dramaturgien og om informanten bruker ironi (Krumsvik, 2015, s.131). Vi var derfor bevisste på at den som ikke intervjuet fokuserte på dette og noterte underveis, samtidig som intervjuer oppklarte uklarheter underveis.

Transkriberingen ble gjennomført umiddelbart etter intervjuene og ordrett fra det som ble sagt. Det var viktig at ingenting ble utelatt for å sikre at vi fikk med hele essensen av svaret. Dette fordi innhold i svaret man tenker ikke er relevant der og da fort kan bli det når man begynner med diskusjon og analyse.

Brinkmann og Tanggaard (2012, s.37) beskriver analyseprosessen som en bevegelse mellom å analysere der man bryter ned, og å syntetisere der man bygger opp og setter sammen igjen. Analyse handler om å finne ut hva materialet vi har samlet inn kan fortelle oss. Vi valgte å kode intervjuet og dele det opp før vi satte det sammen igjen. Denne prosessen gjorde at vi lett kunne eliminere uinteressant informasjon og plukke ut det som var relevant.

3.6 Validitet og reliabilitet

For at forskningen skal være så valid som mulig må man samle inn data som er relevante i forhold til problemstillingen (Larsen, 2007, s.80). Gjennom det semistrukturerte intervjuet hadde vi mulighet til å korrigere intervjuet underveis for å holde oss til tema og problemstilling (Dalland, 2017, s. 60).

Det ble valgt informanter med bakgrunn i kriterier som måtte tilfredsstilles. Slik sørget vi for at informantene var relevante for undersøkelsen. Selv med relevante informanter og relevant informasjon er det viktig at informasjonen blir samlet inn og analysert på en pålitelig måte (Dalland, 2017, s. 60; Larsen, 2007, s.81). Informantene ble intervjuet med samme intervjuguide og under samme forhold for å kunne sammenligne resultatene ut ifra like rammer. Under intervjuene brukte vi grupperom for å minimere forstyrrelser. Vi brukte to enheter til å ta opp lyden med, dette for å være sikker på at vi fikk med alt selv om en skulle gå tom for batteri ol. Underveis i intervjuene var vi opptatt av å unngå misforståelser, og vi forsøkte å sikre oss at vi hadde forstått informantene rett. Avslutningsvis i intervjuene ble informantene gitt muligheten til å ta opp noe om de følte noe var usagt.

Intervjuene ble gjennomført over plattformen zoom som vi er godt kjente med fra høgskolen på Vestlandet. Vi var trygge på tjenesten og informantene godtok tjenesten for å gjennomføre video møtet. Intervjuene ble satt opp etter informantenes foretrukne tidspunkt. Dette for å gi de muligheten til å gjennomføre intervjuet når det passet dem, samt legge til rette for at intervjuet kunne foregå i rolige omgivelser. Vi etterstrebet å kontakte og behandle informantene med respekt, ovenfor deres privatliv, å ikke påføre fysisk, psykisk og materiell skade og vårt ansvar med å overholde taushetsplikten (Befring, 2015, s.28).

3.7 Etiske vurderinger

Alle informanternes opplysninger om personlige forhold ble behandlet konfidensielt og forskningsdata ble anonymisert. Personopplysninger som utdanningsbakgrunn blir belyst i prosjektet da dette kan være relevant for analysen av svarene vi får. For å ivareta informantene anonymitet publiserte vi ikke navn på skole, geografisk område eller informantene navn. Informantene fikk tilsendt et samtykkeskjema de måtte lese og signere før intervjuene, det var frivillig å delta og mulig å trekke seg underveis i prosjektet (Befring, 2015, s.31).

4 Resultat og diskusjon

I dette kapittelet vil vi presentere hovedfunnene våre og diskutere disse i lys av teorien. Med utgangspunkt i problemstillingen vår har vi valgt å diskutere i to separate deler. I første del ser vi på hvordan informantene forstår begrepet bærekraftig friluftsliv og i andre del tar for oss hvordan de oppfatter og jobber ut fra deres respektive læreplaner. Vi har valgt å bruke utdrag fra intervjuene i denne delen av teksten, disse har vi valgt da vi finner de relevante for å kunne svare på problemstillingen vår. Hovedfunnene vi vil diskutere i teksten omhandler informantenes bakgrunn med vekt på barndom og utdanning, deres forståelse av begrepet bærekraftig friluftsliv og deres oppfattelse, tolkning og handling ut fra læreplanen. Informantene blir presentert med pseudonymene Ola, Petter, Anders og Gunnar. Vi anser noe bakgrunnsinformasjon om informantenes som viktige for å forstå dem. Anders og Petter gjennomførte sin utdanning på 80- og 90-tallet, de har henholdsvis jobbet 32, og 27 år som lærere på vgs. Ola og Gunnar gjennomførte sin utdanning på 00- og 10-tallet og har jobbet syv, og et år som lærere på vgs. Ifølge Mytting og Bischoff (2018, s.36) kom den formelle utdanningen i friluftsliv mot slutten av 90-tallet. Dette ser vi også hos informantene, hvor Anders og Petter studerte friluftsliv som et tilleggsfag, mens Ola og Gunnar gjennomførte en helhetlig utdanning innen friluftsliv. På tross av dette ser vi likheter i deres fokusområder og bevissthet rundt bærekraftbegrepet innen friluftsliv.

4.1 Forståelsen av et bærekraftig friluftsliv

Et av spørsmålene informantene fikk var hva de la i begrepet bærekraftig friluftsliv. De svarte litt forskjellig, men i det store og hele var konsensus rundt begrepet likt. I korte trekk beskrev informantene bærekraftig friluftsliv som friluftsliv med opphold eller aktivitet i den frie natur som ikke begrenset muligheten for at andre kunne oppleve eller utøve lik ferdsel på et senere tidspunkt, det var viktig at det naturlige ikke skulle forsvinne og at naturen ikke skulle forringes. Dette går i tråd med både definisjonen på bærekraft og friluftsliv (St.meld.nr.18 (2015-2016), s.10; Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987 s. 42).

“Jeg har et dypt personlig forhold til friluftsliv. Jeg er oppvokst på bondegård i ei lita bygd, der vi har levd av, med og i naturen litt spesielt at det jeg tenker om friluftsliv er at jeg er en del av det, det er ikke slik at jeg må oppsøke det for enhver pris”

“Ola”

“Jeg er vokse opp med mye friluftsliv fra barndommen, så jeg har jo personlig erfaring fra friluftsliv, det var mer slike dagsturer med familie, friluftsliv er jo alt fra å være ute utenfor døra omtrent, å nyte natur og stillhet jeg har jo vokst opp med spesielt ski om vinteren da og det å være ute på turstier i skog og mark på sommerstid”

“Gunnar”

Om vi sammenligner Ola sitt utsagn opp mot hvordan Gunnar opplevde friluftslivet i barndommen ser vi at Ola står nærmere Faarlund (2015, s.17-19) sine tanker om hva friluftsliv er, i motsetning til Gunnars friluftsliv som i barndommen var mer i tråd med hva regjeringen definerer som friluftsliv (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10). Faarlund som privatperson viser til sine syn på friluftsliv og hvordan han ønsker å bedrive det, på den andre siden har regjeringen kommet med en definisjon på begrepet for å kunne skape en generell forståelse i samfunnet (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10; Faarlund, 2015, s.18). Dette belyser vanskeligheten av å definere friluftsliv, men vi finner Faarlund sitt syn på friluftsliv som mer relevant. Disse forskjellene med hvordan man forstår friluftsliv kan være utfordrende når det gjelder å drive et bærekraftig friluftsliv. Skal man følge Faarlund (Soldal, 2017) sine tanker om å oppsøke fri, og urørt natur kan det medføre lang reisevei og i ytterste konsekvens blir en søndagstur til en liten helgetur. Dette kan vi se i kontrast til Høyem (2008, s.629) sin helhetsforståelse av et miljøvennlig friluftsliv. Ser vi på hva Ola sa om sin barndom kan vi tolke at han hadde relativt urørt og fri natur i sin nærhet. Hvor på den andre siden Gunnar brukte mer tilrettelagte områder for å drive med friluftsliv, som skiløyper og turstier. Regjeringen sin definisjon av friluftsliv er veldig vid, og med få momenter som innlemmer aktiviteten eller oppholdet under kategorien friluftsliv (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10). I kontrast til Faarlund som har mange rammer for å avgrense friluftsliv, en tilnærming som kan virke nesten uutholdelig (Soldal, 2017).

“Bærekraft var et ganske sentralt tema i utdanningen på friluftsliv i Bø når jeg gikk der, to av mine lærere hadde blitt undervist av Faarlund, og Faarlund var selv inne i enkelte undervisningsopplegg hos oss også. Faarlund var jo allerede for 35 år siden veldig opptatt av det å ta tog istedenfor å kjøre bil og å kjøre kollektivt å alt du skulle ha av friluftslivsutstyr

skulle være av fornybare produkter som treski og klær av ull og slike ting, så slikt sett så har jeg vært bevisst og engasjert på tema siden den gang.

“Anders”

Anders reflekterer over hvordan bevisstheten og sitt fokus på bærekraftig friluftsliv og hvordan det har påvirket hans undervisning gjennom sin karriere. På spørsmål om overgangen til den nye læreplanen LK20 (Udir, 2020, S. 2) vil endre undervisningen i bærekraftig friluftsliv svarer han: *“Sannsynligvis ikke, jeg føler vi på en måte har hatt det med hele veien, men at du kanskje blir mer bevisst på at vi kanskje skal ta det opp oftere”* Dette viser tydelig at utdanningen har satt spor som har påvirket hans praksis etter utdanningen, vi ser også her Goodlad sin teori om hvordan erfarne lærere bruker egne metoder fremfor å tilpasse seg en ny læreplan (Imsen, 2020, s. 296). På den andre siden har vi Ola som meddeler at han ikke har hatt noen spesielle hendelser eller essensielle momenter som har påvirket han i utdanningen. Likevel ser vi et stort fokus på det bærekraftige friluftslivet hos han og hans holdninger som er i tråd med Faarlund (2015, s.16-18) sine tanker om sporløs ferdsel, opphold i den frie natur og et mer holistisk syn på friluftslivet. Dette kan vi se i sammenheng med hvordan han beskrev friluftsliv i sin barndom. Mytting og Bischoff (2018, s.34) støtter dette og utdyper hvordan familie, venner og “søndagsturer” har hatt innvirkning på kunnskap og holdninger i forhold til friluftsliv. Et annet relevant syn på dette kan være sammenheng med et bedre utviklet skolesystem og en forbedring av læreplaner gjennom tiden (Leirhaug & Arnesen, 2016, S.131). Hvor man tidligere kanskje var avhengig av å få en god lærer for å oppnå god læring innen spesifikke temaer er utdanningen nå mer standardisert.

Et miljøvennlig friluftsliv er uten tvil viktig for å kunne gjennomføre et bærekraftig friluftsliv og noe lærerne jobbet for (Høyem 2008, s.629). I friluftsløven står det slik “I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet” (Friluftsløven, 1957, §2). Alle informantene var raske til å nevne sporløs ferdsel når bærekraftig friluftsliv ble tatt opp, en tilnærming som Mytting og Bischoff (2014, s. 15) beskriver som et ledd i å drive miljøvennlig friluftsliv. På tross av at vi ser en konsensus i hvordan informantene forstår bærekraftig friluftsliv ser vi en forskjell i deres forståelse av sporløs ferdsel. Høyem (2008, s.629) beskriver miljøvennlig friluftsliv som et friluftsliv med fokus på miljøvennlige handlinger, og Mytting og Bischoff (2014, s.64) påpeker at sporløs

ferdsel er et viktig ledd innen miljøvennlig friluftsliv. Bærekraft bringer med seg en mye større helhet til friluftsliv, her er helheten av turen under lupen. En to timer lang forurensende kjøretur for å kunne utføre miljøvennlig friluftsliv kan ikke kategoriseres som bærekraftig friluftsliv, men samtidig kan det diskuteres om det er et miljøvennlig friluftsliv (Høyem, 2008, s.629). En slik kjøretur er motstridende til sporløs ferdsl da forurensningen vil være en hindring for at planter og vegetasjon skal kunne utvikle seg, dette uttrykker Mytting og Bischoff (2014, s.63) som et ledd som ødelegger balansen i naturen. Er en slik kjøreturen nødvendig for å oppleve et friluftsliv i tråd med Faarlunds (Soldal, 2017) tanker vil det gå på kompromiss med det bærekraftige friluftslivet han ønsker å oppnå.

Petter sa han hadde sett en endring hos friluftslivelevne hvor de hadde et større engasjement for en miljøvennlig livsstil og hvor den sporløse ferdselen var mer intuitiv nå enn tidligere. Friluftsliv og miljøengasjement blir ofte forbundet med hverandre og mange friluftinteresserte er også over gjennomsnittet opptatt av natur og miljøvern (Dannevig og Aall 2018, s.81), hvorvidt dette er tilfellet i Petters utsagn er usikkert. Et større fokus på en bærekraftig utvikling i samfunnet kan også ligge til grunne for denne holdningsendringen Petter mener å ha registrert. Rapporten “vår felles fremtid” og senere det grønne skiftet har påvirket norske arbeidsplasser, verdier og læreplaner mye de siste 40 årene (Regjeringen, 2020; Straume, 2016). Petter mener det er en direkte kobling mellom Brundtland-kommisjonen og den endringen han ser i ungdommen i dag, dette på grunn av et økende fokus og en større bevissthet rundt bærekraft gjennom hele grunnskolen noe som også samsvarer med FNs bærekrafts mål 4.7 (FN 2020).

“Jeg husker vi hadde den rapporten fra Gro Harlem Brundtland, vår felles framtid, der hun brukte begrepet bærekraftig utvikling første gang. Så det har jo ligget der, men det er jo først nå i de senere årene at vi har forståelse om hvor viktig det menneskeskapte er.”

“Petter”

Foruten sporløs ferdsl påpekte informantene også hvordan de prøvde å kutte ned på reiser i forbindelse med turer og hvordan utstyrshysteriet hadde vokst de siste årene. Dannevig og Aall (2018, s.84-86) peker spesielt på transporten til og fra, og utstyret som er brukt under turen som kritiske aspekter som i stor grad påvirker hvor miljøvennlig turen er, og om den i det hele tatt er bærekraftig. Ser vi på hvordan informantene uttalte seg om transport finner vi løsninger og tiltak som ligger i tiden, tanken om å bruke nærområder, kjøre mindre buss og

forflytte seg av egen maskin er til stede. Selv om ingen hadde gjennomført tiltakene for å oppnå et mer miljøvennlig friluftsliv (Høyem, 2008, s.629) hadde noen kortet inn på reiser av andre praktiske grunner som for eksempel tidsbruk og økonomi.

“det kan jo være at vi legger mer vekt på friluftsliv i nærmiljøet der vi på en måte starter fra skolen og går eller sykler til et område, vi driver og jobber om å finne et område for å ha en base for å drive med ting da, så da i den forbindelse så er det naturlig å kanskje påpeke at i dag skal vi opp dit og det er bedre å sykle enn å kjøre bil for eksempel”

“Anders”

“Vi trenger ikke dra så langt for å lære oss grunnleggende ferdigheter vi kan prøve ut enklere utstyr som er mer bærekraftig og gammelt utstyr, jeg tenker vi skal ha runder på hvordan reparere tøy og utstyr”

“Petter”

Her snakker Petter både om transport, utstyr og vedlikehold. Om han snakker om enklere utstyr i retning av Faarlund (2015, s.64-74) sine tanker om hvordan utstyr som skal brukes vet vi ikke, men at det er fokus på å reparere, bevare og lære er klart og i tråd med Høyems (2008, s.633) tanker om handlinger knyttet til et miljøvennlig friluftsliv. På den andre siden ser vi Ola som prater om problematikken rundt fagets timeantall for å kunne gjennomføre en grottetur som ligger en time kjøring unna. Dette kan være en måte å gjennomføre friluftsliv innenfor Faarlund (2015, s.18) sine rammer for friluftsliv på, men som ikke er holdbart i en skolesammenheng. I denne sammenheng ser vi en av regjeringens fordeler i sin definisjon av friluftslivet, rammene er færre, noe som senker terskelen for å utøve friluftsliv (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10). På den andre siden senker det terskelen for hva læreren trenger å gjøre for å kunne gjennomføre friluftslivsundervisningen.

Et mønster vi så var hvordan informantene la fram sine tanker og holdninger i forhold til det bærekraftige friluftslivet. Der hvor Anders og Petter hadde mer spesifikke minner om hendelser eller utdanningen som satte spor hos de (Faarlund, 2015; Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987), snakket Gunnar og Ole om temaet som om det var en norm eller kulturell holdning. Vi tolker dette som et resultat av fokuset på bærekraft gjennom

Brundtlands-kommisjonen og det grønne skiftet (Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987; Regjeringen, 2020), men i hvor stor grad dette stemmer kan vi ikke fastslå uten videre forskning.

4.2 Hvordan oppfatter og jobber friluftslivlærere ut ifra læreplan?

Goodlad har formulert de forskjellige fasene gjennom hans læreplanen teori, her skal vi se på hvordan lærerne forstår, tolker og jobber ut fra deres respektive læreplaner (Imsen, 2020, s.294). Med fagfornyelsens (LK20) (Udir, 2020, s. 2) inntog i august 2020 vil vi også diskutere hvordan de oppfatter denne planen og hvordan de vil implementere denne. Vi ser på forskjellige oppfatninger og tolkninger og knytter dette opp mot deres bakgrunn og utdanning.

Gjennomgående for alle intervjuene var læreplanen. Læreplanen er utviklet som et rammeverk for lærerne for å veilede hva som skal formidles i skolen (Leirhaug & Arnesen, 2016, S.131), dermed er dette en viktig del av lærernes hverdag. Som en strukturert og oversiktlig plan byr den også på enkelte utfordringer i forbindelse med tid, spesielt når undervisningen foregår utendørs (Udir, 2020, S. 2). På spørsmål om læreplanen stilte med tilstrekkelig tid svarte Ola:

“Nei, ikke uten at det gikk utover normert skoletid, om vi skulle kjørt til en grotte det tar en time å kjøre til så må jeg helst bruke av timene før de timene vi skulle ha å gjerne om det var mye vi skulle gjøre i de naturbaserte aktivitetene så måtte jeg gjerne jobbe utover den normerte skoletiden, ja slik at skoledagen ble lengre.”

“Ola”

Dette var en problematikk som var gjennomgående hos samtlige informanter, men enkelte nevnte også hvordan de var nødt til å bruke nærområdet for å unngå dette problemet. Hvorvidt det er nødvendig å reise så langt for å kunne gjennomføre undervisningen er usikkert, men det kan tenkes at det gjenspeiles i lærerens tanker om friluftsliv. Vi kan se på hvordan Ola forstår friluftsliv og hvordan den forståelsen sto i stil til Faarlund (Soldal, 2017) sine tanker om det å bedrive friluftsliv i fri og upåvirket natur. Denne problematikken kan sees i sammenheng med ett ønske om å bedrive friluftsliv under slike forutsetninger. Det oppstår et spenningsfelt i

ønske om å drive et friluftsliv i Faarlunds ånd og samtidig utøve et bærekraftig friluftsliv. Her ser vi og en utfordring i Faarlunds tanker om at det norske friluftslivet er en del av løsningen på klimaproblemet (Faarlund, 2015, s.16) og det å oppsøke fri og upåvirket natur. Ola nevnte senere at *“I tilretteleggingen og planleggingen var vi ganske fri, vi styrte hvordan vi la opp undervisningen helt selv, men vi hadde selvsagt læreplanen som overordnet styringsdokument”*, med dette kan vi se at han sto fritt til å tolke læreplanen og å gjøre det han mente ville gagne undervisningen best (Imsen, 2020, S. 295). På motsatt side ser vi at Gunnar med sin bakgrunn med friluftsliv som står mer i stil med regjeringen sin definisjon av friluftsliv (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10) har utnytter sitt nærmiljø for å gjennomføre friluftslivsundervisningen i større grad. Dette viser også at regjeringens fokus på tilrettelegging for nærfriluftslivet har en påvirkningskraft på folket og at arbeidet fungerer (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.85-87).

“Vi trenger ikke reise så langt, det er jo et naturlig resultat av at en må begrense reisingen, men vi har jo innsjøer, skog og vidde i området, som er nok til det meste, men skal vi til fjells så må en reise litt lengre derfor utøver vi ganske mye her i nærområdet “

“Gunnar”

Gunnar presiserer at de prøver å bruke nærområdet for å lære basiskunnskaper innen friluftsliv, men legger til at enkelte aspekter ved friluftslivet krever lengre transport. Ut fra det som sies ser vi at det ligger et ønske om å drive med friluftsliv i nærområdet. Petter har en lik tilnærming og sa det slik:

“Før så var vi veldig opptatte av at vi skulle komme oss lengst mulig unna slik at det var villmark dit vi kom, men friluftsliv kan vi jo drive i nærområdet uten at du trenger å påføre slitasje tenker jeg, for det handler mye om friluftsliv ferdigheter som orienteringskunnskap, førstehjelpskunnskap og overnatting kunnskap, og det kan du gjøre nesten hvor som helst.”

“Petter”

På tross av at lærerne følte at de hadde for lite timer til undervisningen var det en konsensus om at rektor og skolestyret var velvillig og hjelpsomme. Ola påpekte også at deres rektor til tider overstyrte timeplanen og satte sammen en hel uke hvor fokus var på friluftsliv, videre utdypet han hvordan time-problematikken ikke skyldes rektor, men de fastsatte rammene fra læreplanen (Udir, 2020).

Da læreplanen må forholde seg til en del formelle krav og restriksjoner kan de ikke bare øke antall timer uten videre (Imsen, 2020, S.278). Med fagfornyelsen (LK20) er det heller ingen endringer i antall timer for å gjøre det lettere for friluftslivlærere, men den største endringen kommer i form av et større fokus på dybdelæring og tverrfaglighet (Udir, 2020). De overordnede delene i fagfornyelsen er samfunnstemaer som alle fag skal innlemme i deres undervisning, noe som igjen forener de ulike fagene (Udir, 2020). På dette temaet oppdaget vi nok en forskjell på informantene som vi ser i sammenheng med deres erfaringer. Gunnar og Ola hadde undersøkt og reflektert mer rundt fagfornyelsen enn Anders og Petter. Det kan virke som at de yngre lærerne, Gunnar og Ola støtter seg mer på læreplanen og dermed oppfatter den på en litt annen måte, mens det kan se ut som Anders og Petter har tilegnet seg et repertoar av metoder som de bruker i deres undervisning (Imsen, 2020, S. 296). Vi tolker dette som en holdningsendring som forekommer etter lang erfaring hvor læreren oppfatter hva som fungerer i sin undervisning og holder seg til dette. Hvorvidt det gir bedre resultat enn med lærere som er ferske og følger læreplanen mer rigid er uvisst. Vi kan se på hvordan Ola reflekterer rundt fagfornyelsen (udir, 2020, s. 2) i motsetning til hva Anders uttalte tidligere om hvordan han ikke forventet noen store endringer med den:

“Det tenker jeg at nå med den nye læreplanen så er det enklere å få til når det kommer det her med bærekraftig utvikling skal være et tverrfaglig mål så tror jeg det blir lettere å gjøre for eksempel å si «i de to mattetimene som er før friluftsliv skal vi også på tur fordi at vi skal lære om bærekraftig utvikling også i matte», faglig forankre det og forsvare det.”

“Ola”

Hvorvidt dette vil fungere i praksis gjenstår å se, men i motsetning til Anders er dette en nytenkning og en tankegang som er i tråd med målene for LK20 (Udir, 2020). Med en læreplan som gir lærerne et rammeverk å jobbe ut ifra kan noe av dens formål forsvinne om lærerne ikke følger den, dette er en problematikk Goodlad er bekymret for, at lærere kan viske ut betydningen av læreplanen (Imsen, 2020, S. 296). På den andre siden er det lærerne som jobber i klasserommet, ut ifra læreplanen som ser hva som fungerer i undervisningen. Noe som tilsier at erfaring er en viktig faktor for å gjennomføre god undervisning.

Anders viser til hvordan han og hans kollegaer allerede har et samarbeid med et villreinsenter og bruker dette for å kjøre tverrfaglig opplegg med friluftsliv og naturfag over to dager. Slik vi tolker dette så bygger det på lang erfaring og god kjennskap til kollegaer noe som gjør et slik samarbeid enklere, og som Anders legger til *“Vi har en positiv rektor og en positiv*

avdelingsleder”. Vi kan se på Anders sitt utsagn hvor han ikke trodde den nye læreplanen ville endre undervisningen i noe særlig grad at han allerede har innlemmet noe av hovedinnholdet fra læreplanen i sin undervisning på et tidligere tidspunkt. Vi kan se dette som et resultat av hans erfaringer og metoder å jobbe med faget på, noe Goodlad uttrykte som en bekymring innen læreplanteorien (Imsen, 2020, S. 296). I dette tilfelle var Anders tilnærming til undervisningen forut for den nye læreplanen, noe som styrker erfaring som en viktig faktor i undervisningen.

To av informantene påpeker også at de har en utdanning innen geografi, et fag hvor læren om bærekraftighet er sentralt. Det som skiller informantene med geografi utdanning fra de to uten er hvordan de tar opp bærekraftig friluftsliv som et tema før temaet blir brakt opp under intervjuene. Hvorvidt det er geografi utdanningen eller en annen faktor som gjør at de tar opp temaet i intervjuet vet vi ikke, men det tyder på en kunnskap de har tilegnet seg i deres utdanning eller bakgrunn. Begge informanter ser en nytteverdi i deres utdanning hvor de bruker geografi og friluftsliv tverrfaglig for å oppnå bedre dybdelæring og helhetsperspektiver i fagene, noe som ligger i hoved essensen til den nye læreplanen (Udir, 2020). Petter sier det slik:

“Det er berørt tverrfaglig gjennom idrett og samfunn, naturfag og geografi, nå underviser jeg i geografi så for meg har det jo vært naturlig at bærekraftig utvikling er et stort tema på tvers av geografi og friluftsliv. “

“Petter”

Kombinasjon av disse fagene virker å bidra positivt til en tverrfaglig tilnærming, der de ser muligheter. Selv om de skilte seg ut med å bringe opp temaet på et tidlig tidspunkt, ser vi at deres forståelse er i tråd med de andre informantene.

3 Metodiske svakheter

På grunn av tidsrammene ble det ikke gjennomført flere intervjuer, med et større utvalg ville vi kunne fått mer materiale til å sammenlikne med og diskutert ut fra. Gjennomførte intervjuer over nett var ikke problematisk, men vi ser verdien av å møte informantene ansikt til ansikt for å kunne snakke mer fritt og å oppfatte mimikk og kroppsspråk i større grad. Noe vi ikke

tok høyde for var at offentlig ansatte ofte har begrensninger på sine PCer. Dette var ikke et stort problem, men enkelte måtte få klarert dette med egen ikt-avdeling. Vi opplevde tekniske avbrytelser på to av intervjuene, men disse var kortvarige og informantene gjentok det de sa.

5 konklusjon

Ut ifra svarene vi har fått ser vi at informantene har en veldig lik oppfattelse av begrepet bærekraftig friluftsliv, en oppfattelse som samsvarer med regjeringens- og Brundtland-kommisjonens definisjoner (St.meld.nr. 18, (2015-2016), s.10; Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling, 1987 S. 42). Oppfattelsen av enkeltelementer som sporløs ferdsel og transport i forhold til bærekraftig friluftsliv varierer og vi ser dette opp mot informantenes bakgrunn og utdanning. Vi ser at friluftsliv er et begrep som er vanskelig å definere, da vår personlige oppfattelse av begrepet varierer. Informantene implementerer aspekter ved bærekraftig friluftsliv inn i undervisningen og da i hovedsak sporløs ferdsel. De har tanker om, og planlegger å gjennomføre flere aspekter som å redusere transport og bruke nærområder oftere. For vårt utvalg fant vi og at bakgrunn og utdanning har stor innvirkning på hvordan de underviser i friluftsliv og hvordan de vil implementere bærekraft i undervisningen.

6. Litteraturliste

Abelsen, K. og Leirhaug, P. E. (2017). *Hva vet vi (ikke) om elevers opplevelser med friluftsliv i norsk skole: en gjennomgang av empiriske studier 1974-2014*.

https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/bitstream/handle/11250/2492864/leirhaug_hva%20vet%20vi%20%2528ikke%2529%20bom%20belevs%20oppvelser%20med%20friluftsliv%20i%20norsk%20skole.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Brinkmann, S. og Tanggaard, L. (2012). *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. (1. utgave). Gyldendal Akademisk.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Dannevig, H. og Aall, C. (2018). *Friluftsliv og bærekraft*. I L. I. Magnussen og T. Vold (red.), *friluftsliv og guiding i natur: teori og praksis*. (s. 81-91). Universitetsforlaget.

Faarlund, N. (2015). *Friluftsliv: en dannelsesreise*. Ljå Forlag.

Faarlund, N. (2003). *Friluftsliv: hva-hvorfor-hvordan*. [digital nyutg. ved lars verket].

Naturliv.no.

<http://www.naturliv.no/faarlund/hva%20-%20hvorfor%20-%20hvordan.pdf>

FN. (2019, 15.01). *Bærekraftig utvikling*. FN-sambandet. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

FN. (2020, 29.09). *FNs bærekraftsmål*. FN-sambandet. <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>

Høyem, J. (2008). *miljøvennlig friluftsliv*. I tidsskrift for samfunnsforskning. (årgang 49, s. 629-639). Universitetsforlaget.

https://www.idunn.no/file/pdf/33216394/tfs_2008_04_pdf.pdf

Imsen G. (2020). *Lærerens verden: innføring i generell didaktikk*. (6.utgave). Universitetsforlaget.

Krumsvik, R. J. (2015). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: ei innføring*. (2. utgave). Fagbokforlaget.

Leirhaug, P. E., & Arnesen, T. E. (2016). Friluftsliv - et hovedområde i kroppsøvfaget? I A. Horgen, M. L. Fasting, T. Lundhaug, L. I. Magnussen, & K. Østrem, Ute! Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver (s. 129-151). Fagbokforlaget.

Larsen, A. K. (2007). *En enklere metode: veiledning i samfunnsvitenskapelig metode*. Fagbokforlaget.

Meld.st.18 (2015-2016). *Friluftsliv: natur som kilde til helse og livskvalitet*. Klima- og miljødepartementet.

https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm2_01520160018000dddpdfs.pdf

Mytting, I. og Bischoff A. (2014). *Friluftsliv*. (3. utgave). Gyldendal undervisning.

Mytting, I. og Bischoff A. (2018). *Friluftsliv*. (3.utgave, 1. opplag). Gyldendal.

Naturfilosofisk seminar. (2019, 01.10). *Nasjonal ramme for vindkraft - høringsdokument fra Filosofisk seminar*.

https://www.regjeringen.no/contentassets/b78b4164ead148e0a97df58fe741a2c5/filosofisk-seminar.pdf?uid=Filosofisk_seminar

Olerud, K. (2019). *grønt skifte*. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/gr%C3%B8nt_skifte

Regjeringen. (2020, 11.11). Det grønne skiftet i Norge. *klima og miljødepartementet*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/gront-skifte/id2076832/?expand=factbox2686986>

Scheie, E. og Korsager, M. (2015, 16.01). *Utdanning og undervisning for bærekraftig utvikling*. Naturesekken.no. <https://www.naturesekken.no/c1187995/artikkel/vis.html?tid=2102114>

Skilbrei, M. (2019). *Kvalitative metoder: planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. (1. utgave). Fagbokforlaget.

Soldal, G. A. (2017, 11.08). Nils Faarlund - en venn av fri natur. *UTE, utemagasinet*. <https://www.utemagasinet.no/friluftsfolk/nils-faarlund-en-venn-av-fri-natur>

Nettkilder:

Straume, I.S. (2016). Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk. “Norge ligger på dette området langt fremme i forhold til de fleste land”: *Utdanning for bærekraftig utvikling i Norge og Sverige*. (vol. 2 nr. 3). <https://pedagogikkogkritikk.no/index.php/ntpk/article/view/282/1322>

Tordsson, B. (2014). *Friluftsliv kultur og samfunn*. (1. utgave, 3. opplag). Høyskoleforlaget.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse, En innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.). Fagbokforlaget

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Innføring av ny læreplan: Alle læreplaner for fag i grunnskolen og videregående opplæring blir fornyet. Overordnet del av læreplanverket er også ny.*

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/innforing-av-nye-lareplaner/>

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i kroppsøving (KRO01-05).*

<https://www.udir.no/lk20/kro01-05/kompetansemaal-og-vurdering/kv186>

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Overordnet del: Bærekraftig utvikling.*(LK20).

<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/2.5.3-barekraftig-utvikling/>

Verdenskommisjonen for Miljø og Utvikling. (1987). *Vår felles framtid*. Oslo: Tiden.

7 Vedlegg

7.1 INTERVJUGUIDE

Introduksjon:

- Opplyser om problemstilling og hva bacheloren handler om.
- Sier ifra til informanten at intervjuet vil bli tatt opp.
- Spør informanten om han/hun har forstått infoskrivet og samtykkeskjema.
- Informerer også om at det er mulig å trekke seg når intervjuet er ferdig, at informanten selv velger hva han/hun vil svare og om informanten vil avbryte intervjuet.
- Minner også informanten på taushetsplikten han/hun har overfor sine elever.

Anonymitet: Ditt navn vil bli anonymisert.

Båndopptak: Intervjuet vil bli tatt opp og transkribert. Er det ønskelig kan transkripsjonen sendes til deg for gjennomlesning.

Tid: Intervjuet vil ta ca. en time.

Innledningsspørsmål:

- Hvilken utdanningsbakgrunn har du?
- Hvor lenge har du jobbet som lærer?
- Hvilket forhold har du til friluftsliv?
- Hvor lenge har du jobbet med friluftslivsfaget?

Overgangsspørsmål

- Hva tenker du når du hører bærekraftig friluftsliv?
- Hva tenker du om den gjennomførte undervisningen i dag med tanke på bærekraft?
 - Tenker du på bærekraft når du planlegger undervisningen?
 - Hva er din erfaring?
- Har dere noen retningslinjer dere følger, eller er det opp til hver enkelt å tilrettelegge undervisningen?

Nøkkelspørsmål

- Hva tenker/mener du om den nye læreplanen?
- Hva tenker du om den nye overordnede delen “bærekraft” i læreplanen?
- Har du noen tanker om hva du vil gjøre for å implementere bærekraft i friluftslivsundervisning?
- Hvordan vil du tilrettelegge for bærekraftig friluftsliv?
- har du noen forslag til tiltak for et mer bærekraftig friluftsliv i skolen?

Oppfølgingsspørsmål

- Hva mener du med ...?
- Hva legger du i det ...?
- Kan du utdype ...?
- Forstår jeg deg riktig ...?

Oppsummering

- Har jeg forstått deg riktig, når ...?
- Har du noe mer du vil legge til?
- spørsmål?

Avslutter med:

Takk for at du tok deg tid til å gjennomføre dette intervjuet.

7.2 Samtykkeerklæring**Vil du delta i forskningsprosjektet*****Bachelor i bærekraftig friluftsliv***

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan lærere har tenkt å endre og tilrettelegge friluftslivsundervisning etter den nye

læreplanen, der en overordnet del er bærekraft. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å finne ut hvordan lærere tenker å implementere den overordnede delen “Bærekraft” fra den nye læreplanen inn i friluftslivsundervisningen. Denne bacheloroppgaven har en foreløpig problemstilling som lyder: En kvalitativ studie om hvordan lærere vil endre og tilrettelegge friluftslivsundervisning etter den nye læreplanen med søkelys på bærekraft.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen på Vestlandet, institutt er ansvarlig for prosjektet. Gerhard Sørensen-Fuglem og Ane Oline Gorseth skriver bacheloren og utfører intervjuet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi vi mener du kan bidra til relevante og gode svar til vår bachelor.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i dette prosjektet innebærer det at du må stille til et intervju. I intervjuet må du svare på spørsmål rundt endring og tilrettelegging av friluftslivsundervisningen for å følge den nye læreplanen, overordnet del bærekraft. Det vil bli tatt lydopptak og notater fra intervjuet. Vi kommer til å intervjuere flere personer til denne studien.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Det vil komme frem i studien utdanningsbakgrunn, kommune og at du jobber på videregående skole.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 11.12.2020. Lydopptak vil bli slettet etter prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen på Vestlandet ved Thor Espen Fuglesøy, e-post: thor.espen.fuglesoy@hvl.no.
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen, e-post: trine.anikken.larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Thor Espen Fuglesøy

Ane Oline Gorseth & Gerhard Sørensen-Fuglem

(veileder)

(studenter)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet bachelor i bærekraftig friluftsliv, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

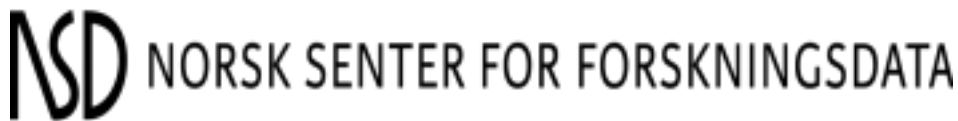
- å delta i intervju
- at intervjuet blir tatt opp med lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.3 Vurdering, NSD

11.12.2020 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

bachelor friluftsliv - bærekraftig friluftsliv

Referansenummer

361605

Registrert

02.10.2020 av Ane Oline Gorseth - 586318@stud.hvl.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for idrett, kosthold og naturfag **Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)**

Thor Espen Fugelsøy, thor.espen.fugelsoy@hvl.no, tlf: 57676022

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Ane Oline Gorseth, ane.gorseth@oppdal.com, tlf: 94803335

Prosjektperiode

01.10.2020 - 11.12.2020

Status

07.10.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

07.10.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 07.10.20, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5f6c7472-c4e6-4ad2-aff3-2db23ef627ee> 1/3
11.12.2020 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

på "Del prosjekt" i meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 11.12.20.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5f6c7472-c4e6-4ad2-aff3-2db23ef627ee> 2/3
11.12.2020 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5f6c7472-c4e6-4ad2-aff3-2db23ef627ee> 3/3